

הודרו בכבוד ספרים וקונטרסי-תורה וכללם — בהמאור

המאור

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ט

קובץ מוקדש לתורה ולכל עניני עם ישראל

יצא לאור בהשתתפות הרבנים והסופרים הי"ד

בעריכת הרב מאיר אמסעל

שנה מו קונטרס ב (שלא)

ב"ה ברוקלין כסלו-טבת ה'תשנ"ג תצ"ו

מהתוכן

מתורת משה לא למדנו שראש חדשים הוא ניטן,
שם אמונת היהודים דת משה וישראל,
מיוזג גלויות היא שאיפת הציונים, המון
דינים ומנהגים ישרים, הערות בנגעי ופגעי
הזמן הרב העורך
שכם כבש יע"א בחרבו ובקשתו. מחטטי שכבי ומחטטי
חיי דיני סדום וירופאי אליל. מרעיה השמיד כל
המדדינים. ממשפחת חותנו. מכתבי ברכה. תהלים
ותפלה באשמורת הבוקר.
לימודי קאמפיוטר ברוח היהדות —
ביה"ס שבט יהודה (סיריט)

שיטת הרמב"ם בדין שביבת עכרו
כ"ק אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש
מנהג רבנו קלונימוס והשר מקוצי הרב ר"מ אמסעל
בסוגיא דשחיטת קדשים שלי"ש הרב ר"מ שאפירא
מנהגים שטועים בהם בתפלה ובסעודה ובילולי
פסח, לאטקעס בחנוכה רשות או חובה, ויכוח
בענין שינוי נוסחאות ומנהגים מ.א.
למה תשרי ולא ניסן תחלת השנה הרריש בוכריץ
נתיבי אור הרב רמש"י בערקאוויטש
תהלים ותפלה באשמורת הבוקר
חוקת גס לטובת אחר בהגמוניא אחת

H A M A O R

Rabbinical BiMonthly Journal

Jan.-Feb. '93

Vol. 46 No. 1 (331)

Subscription : \$ 10.00 Annually

5002 — 18th Avenue, Brooklyn, N.Y. 11204

Tel. : (1--718) 435-0719

Original copies available at www.VirtualJudaica.com

ע"ד מנהג אכילת „לאטקעס“ בחנוכה ומנהג אכילת „פיצעס“ במוצש"ק

מאז חורבן הקהלות הקדושות בארצות אירופא ע"י הגרמנים הארורים וגירוריהם הנוצרים וכומריהם ימ"ש, מהפכה גמורה באה לעולם ע"י פלטי חרב ושארית פזורה ומפורדת בארצות שונות שהביאו בצקלונם גם מנהגים ודרכי חיים שונים וכמשך הזמן גרמו לעירוב פרשיות במנהגי יהדות וסדרי החיים וכי"ב.

על מנהגם של הרבה במוצש"ק לקנות פיצות טרויות, הינו מין עוגות אפויות בביצים שמן וירקות לסעודת מלוה דמלבא, את אלו אנחנו מזכירים בדרך העברה בלבד, כי אינו נוגע אלא לחוג מצומצם של בעלי פטסין (ניצה טו), וגם לא ידוע מהיכן מקור מחצבתו, ואוכליו יודעים שאינו אלא מאכל טוב סתם ואין לו שייכות עם מאכלי ישראל מקובלים.

לא כן הלאטקעס, עוגות קטנות מתפוחי אדמה מרוסקים צליות בשמן במחבת, שרבות יהודים מחזיקים אותם למאכל מטרתי לחנוכה, כמו קניידלאך בפסח והמין טשאשען בפורים. ביהודים הללו מסדרים משתה ושמחת מרעות וסעודת חנוכה בלאטקעס מיוחדים, וחנוכה בלי לאטקעס נראה בעיניהם כחילול יום טוב.

למעשה הם טועים טעות גמורה כי הלאטקעס מעולם לא היו מאכל מיוחד לחנוכה. והרי ידוע אשר תפוחי אדמה הובאו לאירופא מדרום אמריקא לפני כשלוש מאות שנה ולפני זה לא היו ידועים כלל.

אבן עזרא בשירו לחנוכה אומר, אכלו משמנים וסולת רבוכה (הנקרא אצלנו דאנאס) תורים וכני יונה, ברבורים אבוסים, בשפודים צלויים וכו', אבל מלאטקעס אין שום זכר.

כבר נתברר שהלאטקעס הוא מאכל עוני נולד בליטא, שהעניות היתה גדולה ורוב מאכלם תפוחי אדמה, מבושלים או צלויים. לכבוד פסח וחנוכה הנשים הצדקניות מצאו אופן לכבד את הימים הללו לעשות את הלאטקעס בשמן על המחבת, לענג את בני ביתם במאכל עשירות. יהודי ליטא היו מהראשונים שהגרו לכל ארצות תבל עוד לפני החורבן הנאצי והביאו אתם את

במוצאי יוה"כ י"א שמחזור אחריו (ריש סימן רצח).

מנהגים שונים

ירושלמי מו"ק פ"ב הל"ג, א"ר בא בר ממל אילו היה לי מי שיומנה עמי היתרתי וכו' שיהו עושין מלאכה בחולו של מועד וכו', כלום אסרו לעשות מלאכה בחולו של מועד אלא כדי שיהו אוכלין ושותין ויגיעין בתורה, ואינון אוכלין ושתין ופחזין, ע"כ. פי' קרבן העדה, כדי שיהיו פנויים ממלאכה ויכולים לשמוח בשמחת יו"ט ויגיעים בתורה. ופחזין, משתכרין ועושין עברות.

האינקוויזיטורין בשפניא ימ"ש היו מרגליהם תופסין יהודים אם הבנות היו מטאטאין הבית החל מן הפתח ולפנים. והטעם שלא לאסוף את האשפה אצל המזוזה.

מנהג המקום הולכים אחריו אע"פ שבמקום אחר נוהגים בהפך (רמב"ם פכ"ו הל' מכירה).

מנהג, אינו קרוא מנהג אלא השכיח ונעשה תדיר (ריב"ש תע"ה).

מנהג אין לשנות, אפילו מנהג גרוע (ש"ת משא מלך), כמו שימת כתרי תורה על ראש הקרואים בש"ת (א"ח הל' בהכ"נ).

עניני פורים

כ' רמ"א בשם תשובת מהרי"ל שגם בליל י"ד מצוה להרבות קצת בסעודה, ע"כ.

נראה דאם חל במוצש"ק אל יסיח דעתו מסעודת דהמע"ה ויאכל איזה מאכל נוסף לצאת ידי סעודת מלוה דמלבא.

יזדרו לבוא לקריאת המגילה בבגדי יום טוב, ככתוב משתה ושמחה ויום טוב (תרצ"ה).

הנוהגים לתת בעצמם לחבריהם בבהכ"נ חבילה קטנה עם מיני מאפה לצאת ידי משלוח מנות, יש להסתפק אי הוה זה בגדר של מצות משלוח שהכתוב הקפיד לקראה בשם משלוח ע"י שליח דוקא, והוה יותר ענין של מתנה מאשר משלוח, או שמא אין נפ"מ.

מנהגים השונים.

אנשי הונגריא שרובם היו עשירים ובעלי אחוזות ושדות, עשו לכבוד חנוכה ארוזים מפוטמים וכבדים פטומים צלויים מגוסכים בין כבד. בכלל ה' מנהגם בימים הללו לשחוט המון ארוזים ולעשות שומן לפסח.

והנה בסוד כמה חכמים ונבונים שפלפלו בצוותא חזא בעניני מאכלות הנ"ל וכי"ב, ענה אחד מהם ואמר שהרבה פעמים ה' לו צערא דגופא בבואו לביקור לבית חותנו ושם נהגו לאכול כבדים וארוזים מפוטמים והחתן נהג מנהג פולין הנמנעים מפטום ארוזות וחותרו בישראלה לו מאכלים מיוחדים. אמנם ריח הצלי הפטום עלה באפי והתגבר בכל כוחו שלא לאכול כמו כן עם כל אנשי הבית.

ענה ואמר השני. אותה הפרובילמה יש בביתו בכל ימי הפסח, כי אנחנו נוהגים בשרויה מיד בליל ראשון וחתני הוא ממשפחת חסידים ונמנע משרויה עד יום אחרון ש"פ, ואשתי מוכרתת לבשל לו תבשילים מיוחדים בשבילו.

ענה השלישי ואמר, לדעתי אתה השני, כמו חותנו של הראשון עשו שלא כהלכה. והרי גמרא מפורשת, דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור אי אתה רשאי להתירם בפניהם. פי' שאם אתה אוכל שרויה וחתנך נזהר בזה, אי רשאי אתה שכל בני ביתך יאכלו שרויה, והיתה אשתך צריכה לבשל קדירה אחת בלתי שרויה לכל בני הבית.

ענה השני ואמר בהתרגזות הפשטל הזה בש"ס אינו נכון. ומה שכל הוא זה, שאשתי טרחה ויגיעה ועשאה עגולים (קניידלעך) שמנים וטובים לכבוד הסדר ולכבוד החתן יש הכל לבער ולצער את כל בני הבית במצה יבשה.

ענה הראשון, אתה פגעת בכבוד חותני שהיה איש צדיק. הוא קם בכל יום באשמורת הבוקר הלך לטבול במקוה וגמר תהלים בכל יום עם כמה פרקי משניות בטרם שהלך להתפלל ועד כמה שאני זוכר, הרי הגמרא בפ' מקום שנהגו מיירי בבני חוזאי שנהגו לפרוש חלה מאורז באו ואמרו לרב יוסף ואמר שיתנו החלה לאיש זר ויאכלנה לפניהם אבל לא עלתה על דעת רב יוסף שאחרים יעשו כמו כן בבני חוזאי אלא אחר זר יקח את חלה שלהם ויאכלנו בפניהם. ובני חוזאי הנהיגו כן רק בבתיהם ולא בבית רב יוסף.

אבל השלישי התעקש ואמר, כך לימדנו רבותי, שכל מי שבני חוזאי באים אצלו חייב לעשות כמעשיהם ואין להתיר לעצמו כלל.

ענה ואמר הרביעי לשיטתך שרבים צריכים לסבול בשביל היחיד, הנה יש כאן אחד שאינו נוהג לומר ברוך ה' לעולם בערבית והוא מפסיד לקהל את האמן של ועל כל מעשיו, לדעתך אם הוא מתפלל כשיש לו יא"צ וכדומה או שיש לו שינוי נוסחאות בשמ"ע, הרי כל הקהל זקוקים לעשות כמותו, וזה בודאי הכל הבלים.

לעומתו השלישי עמד על דעתו ואמר, אם הקהל הסכימו שהוא יתפלל הרי ממילא הסכימו לנוסח שלו ואין בכחם למנעו.

ענה הראשון שוב ואמר, ניתי ספר ונחזי ואל נפלפל בפלפולים של הכל. והרי כך היא שיטת הש"ס. איתביה אכיי (לרב יוסף) דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי להתירן בפניהם. אמר לו ולא מי איתמר עלה אמר רב תסדא בכותאי, כותאי מאי טעמא משום דמסרכי מילתא הנך אינשי נמי טרכי מילתא, ע"כ.

הדבר מפורש במפרשים ועי' ב"י יו"ד ר"ס רי"ד, ומשמע דלנהוג היתר בפניהם נמי אסור, ומוקי לה התם בכותאי או במקום שאינם בני תורה משום דמסרכי ומדמי מילתא למילתא ואתו למישרי איסורא דאורייתא ועיי"ש.

ומעכשיו ברור כשמש שהצדק עם השלישי ושפיר לימדום רבותיהם איסור ההיתר בפניהם בכל גווי ובכולי אנפין דהא חששו לכותאי, דמסרכי מילתא ואתו להתיר איסורי תורה בדימוי מילתא למילתא, אבל אני בע"ה בודאי לא אכוא לשנות מנהגי שקבלתי מאבותי ז"ל ובפרט מחומרא לקולא. וכן ידידי זה הדובר השני שחתנו הוא ת"ח ובן טובים בודאי לא יאכל קניידלעך בבית חותנו בלילי פסח.

היוצא לנו מזה שכל המזמין לשולחנו ע"ה שרגיל לנהוג איזה חומרא מבית אבותיו ולדוגמא האוכלים שרויה בפסח וחתנם הוא ע"ה בן איש פולין שנהג בחומרא בפסח, בודאי על חותנו לחוש שחתנו יבוא ללמוד קולא ועליו להיזהר מכל קולא שהיא.

מה שדרש ע"ד היתר לשנות לפני העמוד, הנה אם הוא יורד לפני התיבה מחמת טובתו, לא שהצבור צריכין לו, מאי זכות יש לו לקלקל ולהציע נוסחאות שבדה מלבו ולא כתובין על